

Škoda způsobená sebevraždou.

Jan Drost (Brno).*)

O problému sebevraždy bylo již mnoho pojednáváno s hlediska theologického, filosofického, národohospodářského, zvláště však s hlediska lékařského. S hlediska právního zůstal problém sebevraždy dosti nepovšimnut. Úkolem tohoto článku jest poukázati na soukromoprávní následky, které vzniknou škodou, způsobenou sebevraždou.

§ 1295 ob. obč. zák. praví: »Každý jest oprávněn požadovati náhradu škody na škůdci, kterou mu zaviněně způsobil«.

Jest nyní otázkou, v čem vlastně vina při páchání sebevraždy spočívá.

O vině vůbec můžeme mluvit pouze vzhledem na nějakou normu.¹⁾ Není myslitelná vina bez normy. Známe normy mravní, náboženské, právní a pouze přihlížeje k těmto normám mluvíme o vině. Jest nutno, abychom skutkovou podstatu hodnotili určitou normou. Norma arcí předpokládá, že člověk je schopen úsudků, co norma nařizuje resp. zakazuje. Není-li člověk schopen tohoto úsudku, mluvíme o nepřičetnosti.²⁾ Nepřičetnost může nastati následkem nevyspělosti fyzické, choroby, duševní poruchy atd. Nepřičetnost určuje pak zase norma. Vina jest porušení normy.

Při páchání sebevraždy spočívá tedy vina v tom, že sebevrah sebevraždou porušil povinnost, jemu normou uloženou, ačkoliv je schopen úsudku, co mu tato norma za povinnost uložila.

Nežli ale dále pojednáme o další otázce, totiž, kterou normu sebevrah sebevraždou poruší, musíme si položit otázku, zdali sebevražda je chorobné jednání a pochází z chorobného stavu a zdali sebevrah je vůbec schopen úsudku, co mu norma nařizuje. Při kladné odpovědi, totiž, že sebevražda jest spáchána vždy ve stavu nepřičetném, jak se též s mnoha stran na to poukazuje, bylo by nutno přihlížeti k §§ 1308, 1309, 1310 a 1311

*) Předneseno v semináři občanského práva prof. dr. Jaromíra Sedláčka.

¹⁾ Sedláček: Obligace III., str. 24.

²⁾ Theorie činí někdy rozdíl mezi nepřičetností právní a lékařskou. Není-li pachatel si vědom následků s jeho činem spojených mluví se o nepřičetnosti právní a contraria přičetnosti lékařské, kde se přihlíží jenom k duševním poruchám bez ohledu na to, zdali si mohl pachatel následky svého činu uvědomiti.

ob. obč. zák. V tomto případě nevidíme žádné zavinění v jednání sebevrahově a za škodu způsobenou sebevraždou ručí buď osoby, které samy svým zaviněným jednáním dali podnět k tomu, že sebevrahem byli poškozeni, anebo osoby, kterým škoda může být přičtena, protože zanedbali dozoru jim svěřeného nad nepřičetnými sebevrahy. Dále bylo by možné, aby soudce přiznal poškozenému plnou náhradu, nebo aspoň slušnou její část, přihlížeje k okolnosti, zda v tom kterém případě nelze přece přičísti sebevrahovi zavinění, ač obyčejně přičetnosti jest zba-ven, nebo zda poškozený se nebránil, aby šetřil sebevraha a konečně k tomu, jaké má jmění sebevrah a jaké poškozený. V tom smyslu rozhodl v jednom konkrétním případě nejvyšší soud.³⁾

Nelze zajisté upříti, že určité procento sebevražedných pokusů a sebevražd bylo spácháno ve stavu chorobném, nepřičetném. Zajímavé jsou ale v tomto směru vývody Dr. Weichbrodta, soukromého docenta na psychiatrické a nervové klinice ve Frankfurtě nad Moh. v jeho spisu »Selbstmord«. Dokazuje některými statistickými čísly,⁴⁾ že nelze tvrditi, že sebevrahové se nacházejí ve stavu nepřičetném. Dokonce, že většinu všech sebevrahů považovati jest za úplně přičetné. Sebevražda není symptomem duševní poruchy. Weichbrodt cituje i Schopenhauera, který pravil, že za jistých okolností může se rozhodnouti k sebevraždě ten nejzdravější a možná i nejveselejší člověk, když totiž velikost utrpení nebo neodvratně se blížící neštěstí překoná hrůzu smrti. Jest nápadné, praví dále Weichbrodt, že ze 1400 sebevrahů pouze 144 bylo ve frankfurtském ústavě pro choromyslné, tedy skoro desetina. Při tom se musí vzíti v úvahu, že se tu jedná pouze o sebevražedné pokusy, které byly policií známé.

Tyto poznatky Weichbrodtovy nám ukazují, že sebevražda nepochází vždycky z chorobného stavu. Proto budeme v dalším vycházeti z předpokladu, že osoba páchající sebevraždu jest úplně přičetnou.

Tážeme-li se nyní při sebevraždě po vině, musíme se tázati: kde a která norma byla porušena? V našem právním řádě není sebevražda nedovoleným činem a podle obč. zák. nemá býti nikdo obmezen ve svých vrozených právech, pokud se neprokáže zákonné omezení těchto práv. Člověk může disponovati jakýmkoliv způsobem se svým tělem, tedy i může páchat sebevraždu. V tom nevidíme přímo porušení žádné normy. Zaviněním resp. porušením normy jest ale, když by sebevrah porušil povinnost, nesplněním poměru s m l u v n í h o.

³⁾ Jest to rozhodnutí ze dne 11. října 1928 Rv. I. 1940 27 sb. n. s. č. 8362. Jedná se o to, pokud sanatorium jest povinno náhradou, spáchal-li pacient nervově chorý pokus sebevraždy. Sanatorium bylo osvobozeno.

⁴⁾ Ovšem podotýká, že statistiky by se měly doplňovati.

Kdyby se někdo zastřelil v najatém hotelovém pokoji, ne-
užíval by pokoje podle smlouvy nájemní, neboť uzavře-li hostin-
ský s hostem smlouvu, není snad podle smlouvy dovoleno, aby
host mohl užívat pokoje nějakým zvláštním jiným způsobem
než obvykle, totiž snad tam provozoval nějakou klid rušící živ-
nost, tím méně, aby v tom pokoji střílel. Střelení v pokoji jest
nesporně činem porušujícím povinnost, která jest uložena ná-
jemní smlouvu. Stejně je tomu, když si někdo vypůjčí šaty a
spáchá v nich sebevraždu; tu rozhodně neužívá šatů způsobem
smluveným. V obou uvedených případech jde o nesplnění
smlouvy a tím o porušení normy (smluvní povinnosti).

Je velice zajímavou otázka, zda jest platnou pojistka, kterou
se pojišťovací společnost zaváže zaplatiti po úmrtí pojištěnce
doručiteli pojistky určitý obnos i tehdy, zemře-li pojištěná osoba
sebevraždou, a zdali tedy osoba páchající krátce po uzavření po-
jištění sebevraždu, poškozujíc pojišťovací smlouvu resp. zdali
tato smlouva zůstává v platnosti.

Tuto otázku rozhodl nejvyšší soud⁵⁾ v tom smyslu, že zahr-
novalo-li životní pojištění i sebevraždu, jest úmysl sebevražedný
v době uzavření smlouvy nebezpečenskou okolností ve smyslu
§ 3. pojišťovacího řádu a jeho lstivé zamlčení má v zápětí zá-
konné následky. Vidíme zde, že sebevražedným úmyslem resp.
sebevraždou byla poškozena norma.

Ve všech dosud uvedených případech byla norma porušena
nesplněním smluvního poměru.

Dále jsou to normy trestního zákona, které se-
bevrah v mnoha případech porušuje. Podle trestního práva se
pomoc při sebevraždě trestá jako delikt proti bezpečnosti těla
podle §§ 335, 431 trest. zák. a usmrcení na požádání, dokonce
jako vražda podle § 134 trest. zák.

Ačkoliv není naším úkolem kritika trestnosti při navádění
a pomoci k sebevraždě, jakož i usmrcení na požádání, přece
můžeme při této příležitosti poukázati k tomu — jak se též
s mnoha stran tvrdí⁶⁾ — že kdyby měl zákonodárce v úmyslu
zrušiti ustanovení trest. zák. z roku 1803 o stíhání a pomoci při
sebevraždě (podle ustanovení trest. zák. z roku 1803 se stíhala
totiž sebevražda trestně; tak je tomu ještě dnes v některých stá-
tech, na př. v Anglii), byl by zajisté tento úmysl našel ozvěnu
v tak zv. zmírňovacím patentu⁷⁾ z roku 1850. Mlčení platného
trestního zákona o navádění a pomoci, jakož i o usmrcení na
požádání si tedy můžeme vykládati jako ustanovení o beztrest-
nosti těchto činů.

⁵⁾ Rozh. ze dne 24. ledna 1924, Rv. II. 638/23 č. 3434 sb. n. s.

⁶⁾ Dr. Maximilian Kössler »Selbstmord und Tötung auf Verlangen«
(Eine strafrechtliche Studie).

⁷⁾ Tento tak zv. zmírňovací patent z roku 1850 zrušil ustanovení
o sebevražedném pokusu a o sebevraždě v §§ 90 až 92 trest. zák.
o těžkých policejních přestupcích z roku 1803.

Páchají-li dvě osoby společnou sebevraždu a zůstane-li jedna osoba na živu, bude stíhána §§ 335, 431⁸⁾ anebo 134 trest. zák.

Rovněž můžeme v různých sebevražedných pokusech a sebevraždách, pokud jimi způsobeno anebo zvětšeno bylo nebezpečení života, zdraví nebo bezpečnosti těla lidského viděti porušení ustanovení §§ 335 a 336 trest. zák. Na příklad: Pokud někdo skákuje z okna anebo používá jedu již podle přirozených následků poznati může, že tím zároveň ohrožuje bezpečnost svých spoluobčanů, poruší předpis § 335 trest. zák. Dále, pokud někdo snad páchá sebevraždu používáe žhavého uhlí, poruší předpis § 336 odst. a) trest. zák. Dále, pokud někdo páchá sebevraždu používáe třaskavých preparátů, sirek třecích a zapalovacích i všelikých látek, jež se třením snadno zapálí, střelného prachu, poruší ustanovení § 336 odst. f) trest. zák. Kromě toho jsou také myslitelný sebevraždy spáchané plynem, a bylo by možno tvrditi — arcitř při výkladu velmi extensivním — že ustanovení § 336 odst. f) trest. zák. dopadá na sebevraha, který k sebevraždě používá revolveru.

Konečně vzhledem k policejním předpisům vidíme v jednání sebevraha porušení normy. Již starý Prügelpatent zmiňuje se o tak zv. »Polizeiwidriges Verhalten«. Zákon ze dne 14. července 1927 3. článek II. odst., který nahradil ustanovení starého Prügelpatentu, praví: Tresty, uvedené v odst. 1. mohou politické úřady — bez újmy soudního stíhání — ukládati též na všeliké jednání nebo chování na místech veřejných nebo veřejně přístupných, kterým se ruší nebo ohrožuje veřejný pořádek, klid, bezpečnost, dobrý mrav nebo slušnost, nebo se vzbuzuje veřejné pohoršení. Beze sporu ruší sebevražda na veřejném místě, ať je provedena kterýmkoliv způsobem, veřejný pořádek, klid, bezpečnost a slušnost a vzbuzuje veřejné pohoršení.

V dosavadním jsme ukázali, kde a která norma je porušena sebevraždou a dokázali jsme tím zavinění v jednání sebevrahově. Chce-li se však někdo domáhati náhrady škody, musí dokázati mimo zavinění též ještě škodu a příčinnou souvislost mezi jednáním škůdcovým, škodnou událostí a škodou. Škoda může pak spočívat v újmě, která někomu byla způsobena na jmění, právech neb na jeho integritě tělesné. Při tom máme na mysli též tak zv. immateriální škodu.

Nebude-li na živu osoba, páchající sebevražedný pokus, budou podle § 1337 ob. obč. zák. dědici povinni k náhradě škody, poněvadž náhrada škody vázne na jmění a přechází na dědice.

⁸⁾ Pro zajímavost budiž zmíněno, že odchylně od theorie beztrestnosti pokusu sebevraždy u nás tehdejší rakouský okresní soud v Brně v roce 1898 odsoudil muže, který v sebevražedném úmyslu užil v petroleji rozpuštěného zápalkového fosforu, uznal ho vinným pro přeštepku proti bezpečnosti těla dle § 431 tr. z. a odsoudil k trestu vězení, který musel též odpykati. (Kössler, Selbstmord, str. 17).

Příčinná souvislost spočívá v otázce příčiny a v účinku. O příčinné souvislosti mluvíme, je-li újma podmíněná porušením povinnosti, nebo jinými slovy, nebyla-li by porušená povinnost, nenastala by újma. Dále musíme si uvědomiti, že podle rozhodnutí nejvyššího soudu⁹⁾ příčinná souvislost není porušena tím, že spolupůsobí vedle jednání pachatele také jiné okolnosti, které výsledek přivodily. Je proto nerozhodno, zdali protizákonný výsledek vzešel ze sbíhajícího se neopatrného počínání osoby poškozené.

Dojde-li, jak jsme na to již poukázali, z důvodů §§ 335, 336, 134 trest. zák. k odsouzení pachatele, jest podle § 268 civilního řádu soudního soudce ve sporech o náhradu škody vázán obsahem právoplatného odsuzujícího nálezu soudu trestního. Jest pro civilního soudce vyřešena otázka, že žalovaný se provinil proti normě, tudíž jest zavinění dokázáno a s ním též příčinná souvislost mezi újmou a porušením povinnosti.

Ovšem jinak se má věc, poruší-li pachatel policejní předpis. Zde soudce není vázán právoplatným odsuzujícím nálezem policejního úřadu.

V každém případě musíme se tázati po zavinění sebevraha. Bude nutno dokázati škodu a příčinnou souvislost. Zásadně uznáváme povinnost k náhradě škody způsobené sebevraždou, neboť téměř v každém jednání sebevraha možno viděti porušení normy. Nelze-li uplatniti norem vyplývajících ze smluvních poměrů, nebo norem, které nařizují trestní a jiné zákony, a to v případech, kde bylo způsobeno nebo zvětšeno nebezpečství života, zdraví nebo bezpečnosti těla lidského, bude možno aspoň uplatniti policejní předpis, platný podle zákona ze 14. července 1927 čís. 125 čl. 2. Jak již řečeno, bude zde rozhodujícím stanovisko soudcovo, který v porušení policejní normy může spatřovati zavinění, podle něhož by byla náhrada škody na místě.

Nový režim ve státní železniční správě.

Alexander Plecítý (Praha).

Naše státní zřízení opírá se stejně jako v jiných státech o řadu velikých veřejných podniků, u kterých v zájmu prosperity počal býti v posledních dobách zaváděn systém soukromého hospodaření. O největším státním podniku, železnicích, se nedalo dlouho říci, že by zachovával zásady soukromého hospodaření. Byly ovšem časy, kdy monopolní postavení a nedostatek jiných dopravních prostředků dovedly rozpočet železnic nejen udržeti v rovnováze, ale i způsobiti, že železnice vykazovaly

⁹⁾ Rozhodnutí ze dne 19. března 1927, Zm. II. 359/26. čís. 2706 sb. n. s.